

Universitätsbibliothek Paderborn

M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum Libri Duodecim

Summa diligentia ad fidem vetustissimorum codicum recogniti ac restituti

M. Fab. Quintiliani Declamationes Undeviginti. M. Fabii Avi Et Calpurnii
Flacci Declamationes. Auctoris Incerti Dialogus De causis corruptae
Eloquentiae - Cvm Variorum Notis

Quintilianus, Marcus Fabius

Lugd. Batav. ; Roterodami, 1665

CCLXX. Rapta ex duabus geminis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12889

hoc est, ut defendam pudorem meum. Tu tamen inveni, ubi perdiderim nescis? quære: hi servi à me non recesserunt, hi conscii sunt omnium: hi mihi irasci possunt, si tormentis sine causa offeruntur. Non est tamen æquum, comparari fidem tormentorum. Ex altera parte liberi, ingenui torti sunt, ex altera parte servi. ¹ Non facit ista res pertinaciam, sed causa mentiendi. Ego quomodo dico, perseverasti, ut pecuniam lucrifaceres: spectasti sequentia tempora, ² spectasti lucrum. Sic tu dic, servi mei quid spectaturi sunt? quid ex hoc consequentur? Et vos quidem Tyrannus (ut parcissime loquar) dimisit: tu arbitrio tuo torque: quicquid passus es, quicquid adjicere inveniendæ veritatis gratia potes, adhibe dum spiritus erit, dum loqui poterunt. Quære an negent: & si perseveraverint, ³ aude dicere, ³ Homines in tormentis solere mentiri.

C C L X X.

Rapta ex duabus geminis.

QUI CAUSA MORTIS FUERIT, CAPITE PUNIATUR. Ex duabus geminis adolescens alteram rapuit: ea se suspendit: pater alteram eduxit ad magistratus, & præcepit illi, ut morrem raptoris optaret. Adolescens putavit eam esse quam rapuerat: duci eum iussit magistratus. Postea compertum est, quod accidisset. Accusatur pater, quod causa mortis fuerit.

S E R M O.

FACILIS & in promptu ratio est huic seni, quod pertinet ad affectum pœnitentiæ, quod pertinet ad equitatem. Nisi tamen etiam jure defenditur, verendum erit ne illum flentem iudices damnent. Diligenter ergo pugnare circa legem debebimus. Et sane aspe-

¹ Non facit ista res pertinaciam.] Fortasse: Non facit status pertinaciam, sed causa mentiendi. hoc est, sive ingenuitas, sive servitus. Idem.

² Aude dicere, homines in tormentis solere mentiri.] Nam si id ausus sit dicere

adversus servos divitis: ecce idem pauperi objicietur, Ergo & tu mentitus es, qui perseverasti. Ærodius.

³ Homines in tormentis.] Idem Fab. cap. IV. ejusdem libri. Pitheæus.

asperiores in controversia, ¹ partes fortasse recti declamatoris relinquunt. Divisio pene hoc proprium habet, ostendere ossa & nervos controversiæ: & secundum meum quidem iudicium, idem præstare declamatio debet. Nam sine his de quibus loquutus sum, caro ipsa per se quid sit intelligitis. Sed in declamatione ² vestienda sunt hæc, ut ex illis interiores vires habeant. Finiamus ergo necesse est, quid sit CAUSA MORTIS. Tota enim lis, & omne discrimen controversiæ in hoc positum est. Nam si ad finitionem partis adversæ accedimus, ut causa mortis sit, qui attulerit causam alicui moriendi, per quem factum sit, ut aliquis moreretur: nullo modo defendere nos possumus. Neque enim dubitabitur, quin per hunc factum sit, ut ille moreretur, qui filiam ad magistratum perduxit: qui præcepit ut mortem raptoris optaret. Nos ergo causam id esse mortis dicemus, Quod nullis extra accidentibus causis, mortem homini adferat, quod solum mortem homini intulerit. Deinde dicemus, si accedendum sit finitioni partis adversæ, frequenter etiam honestissima in hanc calumniam cadere posse. Subjungemus questionem, an possit quisquam accusari, quod causa mortis fuerit, in eo qui jure sit occisus. Sequitur questio, an hic jure sit occisus. Post hæc, licebit nobis dicere illa quæ sola dicuntur.

DECLAMATIO.

QUI CAUSA MORTIS FUERIT, CAPITE PUNIATUR. Satis ostendit ipsa pœna, eum demum teneri hac lege, qui idem commiserit, quod si occidisset. Neque enim gravius quicquam adversus eum, qui sua manu interfecerit, constituere potuit legumlator, quam

¹ Partes recti declamatoris relinquunt.] Hoc est, Qui tractantes hoc iudicium, asperiore controversia usi sunt, dum in raptorem duntaxat inveherentur, nec id potissimum refellerent, in quo totius litis & ossa & nervi consistunt, an videlicet hic causa mortis fuerit: parum fortasse recte declamantis officio functi sunt. Nam ut carne, ossa & nervi, ita & æquitas jure & lege quodammodo vestienda est. Huc vero pertinet lex Ul-

piani: Nihil interest occidat quis, an causam mortis præbeat. *Ærodius.*

² Vestienda sunt hæc, ut ex illis.] Divinabam: vestienda sunt hæc, ut ex illis interiora vires habeant. Ossa & nervi, inquit, (hæc enim sunt interiora) vestienda sunt carne, ut vires habeant. Neque enim sunt vires, nisi *ὀστέων τε καὶ ὀστέων ἕρπον*, ut Ulyssi dixit mater apud inferos. *Gronovius.*

quam adversus eum, qui causam præstitisset. Ergo & similitudine poenæ, etiam crimen par exigere debetis. Hoc quo pertinet? ne existimetis veram illam esse finitionem, quam pars diversa complectitur: ut per quemcunque steterit, uti homo occidatur, is continuo causa mortis fuisse videatur. Alioqui ista ratione, & ille qui nocentem accusavit, causa mortis fuit: & ille qui testimonium in reum dixit, etiam si verum id fuit: causa tamen mortis haberi potest: & ille qui adulteros marito prodidit, causa mortis haberi potest: & ille qui sceleratum produxit in publicum. Cur igitur hi accusari ista lege non possunt, quoniam non per ipsos, tantum stetit: quoniam jure perierunt hi, quibus mors allata est. Sed hanc partem reservemus. Interim videamus quid sit CAUSA MORTIS. Nos id dicimus causam esse mortis, quod homini mortem attulerit, quod solum nullis extra accidentibus causis noxium fuerit, quo homo periturus fuerit, etiam si nihil ipse fecisset. Id quod dicimus tale est. Intuendæ sunt res ipsæ, quæ in crimen deducuntur. Produxi filiam ad magistratum: quid hoc ad inferendam per se pertinet mortem? Præcepi ut mortem optaret. Detrahe quod ille raptor est: detrahe quod filia mortem raptoris optavit: ipsum quod ego feci, mortem homini afferre non potuit. Non possum ego videri causa mortis homini fuisse. Quid feci? quod innoxium erat, si nihil ille fecisset. Fingite enim hæc accidere potuisse: produxi filiam: optare mortem jussi: ignoret sane quæ sit ad magistratuseducta. Si potest dicere, Nihil tale admisi: nihil nocuerint ea quæ ego feci. Quid ergo illi causa mortis fuit? quod rapuit, quod lex mortem constituit, & hoc pene adversariorum confessione manifestum est. Non agunt cum ea quæ optavit. Neque ego sum tam durus ac demens, ut pro salute filiam meam periculo meo opponam: sed uti mihi hoc argumento licet, quoniam & illa tuta est. Eadem enim quæ dicuntur à me, ab illa dicerentur: optavi mortem: num tamen hoc nocuisset, si adversus
alium

alium fecissem? quemlibet apprehendi ex turba circumstantium credite: hujus mortem optavit: num occidetur? non, ut opinor. Non ergo ipsa optio in causa mortis est, sed id propter quod optio valet. Tuta est hac defensione filia mea, & ut dixi, sententia quoque accusatorum, secura. Quid mihi accidit supra hæc? unum adhuc patrocinium. Non enim hoc tantum dico: si ille non rapuisset, causa mortis non fuisset. Hæc si non jure occisus esset, si errore tantum perisset dicerem. Nunc illud utique inter me & partem diversam conveniat necesse est, non posse eum accusari, qui unus vel attulerit mortem nocentis, si erit unus ex his de quibus paulo ante loquebamur: 'vel accusator, vel testis, vel judex, vel index. Videamus igitur an jure raptor sit occisus, & sic agamus tanquam adhuc vivat, tanquam adhuc de eo quæretur, an occidi raptorem oporteat. Non educo alteram filiam ad magistratus: nihil ut optet, præcipio. Filia mea vitiata est, ob hoc periit: dico raptorem occidi oportere. Nec statim nitor illa æquitate, ut dicam, quod justum sit, eum qui intulerit injuriam, interfici, cum perierit illa quæ accepit: de jure ipso loquor. Lege comprehensum est, ut **RAPTA RAPTORIS MORTEM, VEL NUPTIAS OPTET:** ut opinor, una causa legis hujus fuit, ut de raptoře secundum voluntatem raptæ constitue-

I Vel accusator, vel testis.] Certum est hic relata fuisse singula singulis, de quibus in initio declamationis. Alioquin ista ratione & ille qui nocentem accusavit, &c. Sed illud vel videam, quod eò referri oporteret, & ille qui adulteros maritis prodidit, quid plane significet ignoro. Meminit certe Quintilianus hujus loci lib. 7. cap. 4. Hæc finitio est accusatoris: Per quem factum est, ut quis perierit, causa mortis est. Rei est: Qui fecit quid sciens per quod homini perire necesse esset. Remota finitione, accusatori sat est dicere, Causa mortis fuistis: per vos enim factum est, ut homo periret: quia nisi vos illud fecissetis, vive-

ret. Contra, non statim per quem factum est, ut quis periret, is damnari debet, ut accusator, testis, judex rei capitalis. Nec undecunque causa fluxit, ibi culpa est: ut si cui quis profestionem suaserit, ut ad amicum accedat trans mare, & is naufragio perierit: ad coenam invitavit, & is eruditate illic contracta perierit, &c. Fieri vero potest, ut cum ita scriptum esset, vel accusator, vel testis, vel judex, in margine aliquis adnotasset, vide an index, quod in textum irrepsit. Aut sane ita legamus, vel judex, vel index. Atque etiam illo loco. Quintiliani malle index rei capitalis, quam judex. Etodius.

stitueretur. Alioqui multa accidere possunt, propter quæ rapta non optet: fingamus vitiatam esse eam quæ loqui non possit: num impune injuriam fecit, quoniam miseræ fecit? nutum nempe ejus aut vultum, aut aliquod signum animi intueri oporteret. At id non est optio, nec satis verba legis explebuntur: occideretur tamen raptor, si id velle raptam intelligeremus. Fingamus valetudinem consequutam raptæ, ut ea educi ad magistratus non posset: deerit aliquid legi. vindicari tamen eam tanto magis oportet, quod credibile erit etiam ipsam valetudinem ex injuria natam. Quod si non utique (ut ex his manifestum est) vocem raptæ exigi oporteret, sed solam voluntatem; videamus tamen, an quæ rapta est, mori raptorem voluerit. Plusne vobis videretur, judices, si apud magistratum locuta esset, quam quod ad magistratum venire non ausa est? quod oculos suos ostendere circumstantibus, ostendere luci non potuerit? ipsa sua manu vitam misera punivit. Da vires: occidet prius quæ propter hanc injuriam perit: dubium est: scilicet, quid factura fuerit, si vixisset? Raptorem ergo perire oportuit. Jam fortiter dico: quid interest quomodo perierit? cur ergo si hoc modo poterat occidi: falso alteram filiam eduxi? ¹ Dicerem, Luctus confundere (si liceret) dolor suadebat: ignosceretis tamen: nunc mihi necessarium consilium, præsens injuria dedit. Duas filias habueram, rapta erat altera: altera perierat: munienda domus fuit: & voce potissimum alterius virginis, soror vindicanda, ne quis dubitaret quid factura esset injuria sua. Partis quidem adversæ impudentiam mirari satis non possum. Causam mortis esse existimant eum, propter quem perierit: cum eum cui causa mortis fuerit, occidi oportere constet. Et raptorem periisse indignantur, cum certum sit filiam meam propter raptorem periisse. Hoc isti causam mortis vocant: cur ergo occisum

¹ Dicerem, Luctus confundere.] Thadæus confuderat. Errodus confundebat. | confuderat; si dicerem, Dolor suadebat, ignosceretis tamen. Gronovius.
Lege meo periculo: Si dicerem, Luctus

cifum vindicari oportet, quem certum effret, si viveret, occidi oportere? Et hæc omnia quæ pro causa mea dixi, quibus collegi me non esse obligatum huic legi, non temporis causa, nec præsentis periculi fingere me, vel ex eo manifestum est, quod raptorem aliter occidi. Nam si id effret causa mortis, quod isti videri volunt, hac lege me ulcisci potuissem. Jamdiu me, judices, circa jura morari scio, longeque recessisse à paternis affectibus: ergo ego in ultionem filix meæ nihil feci, nisi quod licuit. Adii magistratus: fortiozem puellæ vocem imperavi, ¹ quia tutum erat. Ego vero totos in medium profero affectus: nec mihi in cogitatione tum lex fuit, nec jura respexi: sed quæ proxima vindicandæ infelicis filix via occurrit, hanc intendi, hanc sequutus sum: bene cessit, quod & licuit. Age, si non habuissem quam educerem ad magistratus, cujus vice me ulciscerer non in publico, non in foro his me senilibus manibus vindicarem? Tu fortuna facies quod occurrerit: jam non potes efficere ut pœniteat. Filiam perdidisti: scio hoc minimum esse malorum meorum. Sunt qui gravius esse unum de filiis perdere quam unicum: sunt qui gravissimum existimant unicos perdere: & quotiens non habeant solatium, ad quod respiciant, calamitatis videretur sine medicina dolor: Hoc gravius est, judices, perdere alteram è geminis: quotidie mihi occurrit imago funeris mei: quo magis placet filix verecundia, quo magis probitas, hoc validius subeunt cogitationes: talem miser perdidisti. Si tamen hoc vulnus intulisset fortuna, si casus, communi mortalitatis conditione solarer me. Nunc miser filiam quomodo perdidisti? ante omnia nec virginem, nec nuptam. Quales ego infelix vultus, cæfos alioqui laceratosque, ac laqueotumentes, pater vidi! qui me metus, qui intus æstus agitant? quæ fuit verecundia illa, quæ ultionem expectare non

¹ Quia tutum erat.] Scribo: Fortiozem | Quam consideres eam perferre posse.
puellæ vocem imperavi, quam tutum erat. | Idem.

non potuit? Horret animus recordari, refugiunt cogitationes. Misera quid passa est! Nec sane in causa raptus, amor fuit: non propositum matrimonii, non cupiditas nuptiarum. Nihil horum cogitavit, qui nescit quam rapuisset.

CCLXXI.

Ter fortis contra tertium fortem.

Pauper & Dives inimici erant. Pauperi unus filius: diviti tres fortiter pugnaverunt, Pauperis filius, & unus ex divitis filius, è lege fortes armis contenderunt. Occisus est divitis filius. Iterum alter divitis filius, cum filio pauperis fortiter fecit: & de præmio dimicans, occisus est. Tertio bello quoque is qui residuus erat divitis filius, fortiter fecit: & idem ille pauperis filius. Dives prohibet filium pugnare: non parentem abdicat.

S E R M O.

Prima illa communis omnibus fere ex abdicatione pendentibus controversiis quaestio, an utique necesse sit facere filio quicquid pater jusserit: in iis tamen controversiis quibus de praesenti agitur non de praeterito. ¹ Duo enim genera scitis esse abdicationum; aut objicitur quare fecerit filius aliquid: aut objicitur quare non faciat. Asperius est illud genus abdicationum, ² in quo jam praeterit crimen, nec emendationem recipit. In hoc lenius versantur patres, & filii paulo liberius, ² in quo est emendationis locus.

D E C L A M A T I O.

ERgo non omnia necesse est facere liberis, quaecunque patres imperant: multa sunt quæ fieri non possunt: & ideo iudicium constitutum est adversus abdicantes, quoniam recipiebat natura; ut etiam patres aliquando aut errarent, aut injuste imperarent.

S E R M O.

I Duo enim genera scitis esse abdicationum.] Citavi antea locum è Quintiliano, lib. 7. cap. 5. huic omnino similem: Abdicationum (inquit) formæ sunt duæ. Una criminis perfecti: altera imperfecti. Illa semper asperam abdicantis actionem habet: immutabile est enim quod factum est. Hæc, ex parte

blandam & suadenti similem: mavult enim pater corrigere, quam abdicare. At pro filiis, in utroque genere summissam, & ad satisfaciendum compositam. Erodianus.

2 In quo est emendationis locus.] Potius, emendationi. Gronovius.